

De slag op de Mookerhei, 1574

VREEMDE TROEPEN OVER DE VLOER

door Ben Boersema

Een van de eerste veldslagen van de Tachtigjarige Oorlog (1568–1648) vond plaats in onze regio: de slag op de Mookerhei, in 1574. De Spanjaarden hadden een leger samengesteld van 800 man cavalerie en 4700 man infanterie, dat werd aangevoerd door Sancho d'Ávila, Bernardino de Mendoza en Cristóbal de Mondragon. Zij trokken op vanuit het zuiden over de westelijke Maasoever. Lodewijk en Hendrik van Nassau hadden in 1573, in Duitsland, een huurleger samengesteld van ongeveer 1700 man cavalerie en 5500 à 6000 man infanterie. Zij trokken op over de oostelijke Maasoever met het doel aan te sluiten bij hun broer Willem van Oranje die in de Betuwe verbleef. Tevens wilden ze de Spaanse troepen weglokken van Leiden dat in 1573 belegerd werd.

Zonder dat de gebroeders Nassau het wisten, waren de Spaanse troepen bij Grave over een pontonbrug de Maas overgestoken en hadden hun kamp opgeslagen tussen Heumen en Nederasselt. Op 13 april 1574 kwamen de troepen van de Nassaus aan, onwetend van de aanwezigheid van het Spaanse leger. De ruiterafdelingen van de beide legers raakten slaags. Deze eerste schermutselingen leken in het voordeel van de Nassaus die toen hun kamp opsloegen bij de Mookerheide. De volgende dag begon de veldslag op het terrein tussen de Maas en de Mookerhei. Het leidde tot een totale nederlaag van de Nassaus. Hun leger verloor 3000 man, terwijl de Spanjaarden slechts 40 doden en 150 gewonden hadden te betreuren. Van de broers Lodewijk en Hendrik van Nassau is niets teruggevonden.

In de regio zijn nog diverse herinneringen aan deze memorabele veldslag. In de buurtschap Bisselt bij Mook zijn straten genoemd naar de Spaanse aanvoerders Mendoza, Mondragon en Avila, en naar Hendrik van Nassau. Een cenotaaf, een leeg grafmonument, is opgericht voor de broers, niet op de plaats waar ze vochten, bij het katholieke dorp Mook, maar in het protestantse kerkje in Heumen. Het gedenkteken, dat is ontworpen door F.L. Stracké, werd onthuld op 14 april 1891. We zien vrouw Historia die het gebeuren optekent, terwijl zij geflankeerd wordt door twee leeuwen, die staan voor de twee gesneuvelde prinses. Erboven staat het devies van Lodewijk van Nassau: *Plûtôt mort que vaincu généreux sang de Nassau*, hetgeen betekent: *Liever dood dan overwonnen, edel bloed van Nassau*.

Bijna vijftig jaar later werd er op de buitenmuur van hetzelfde Heumense kerkje een plaquette aangebracht, ontworpen door de beeldhouwer Jac Maris. De schenker was het 1e Bataljon van het 26e Regiment Infanterie-Grenstroepen, dat in april 1939 in Heumen werd gelegerd in het kader van de mobilisatie.



Graaf Lodewijk van Nassau
(houtgravure uit: Eigen Haard, 1891,
nr. 16)



Stracké, monument voor Lodewijk
en Hendrik van Nassau, Sint Joriskerk,
Heumen (houtgravure uit: Eigen
Haard, 1891, nr. 16)



Jac Maris, gedenkteken voor
Lodewijk en Hendrik van Nassau,
façade Nederlands-Hervormde
Kerk te Heumen, 1939



Slag op de Mookerheide, 1574, anoniem, naar Frans Hogenberg, ets
(Rijksmuseum, Amsterdam, RP-P-OB-78.784-131)



Frans van den Wijngaerde, Slag op de Mookerheide, 1574, naar Johann Wilhelm Baur, 1643-1645, ets
(Rijksmuseum, Amsterdam, RP-P-OB-24.900)